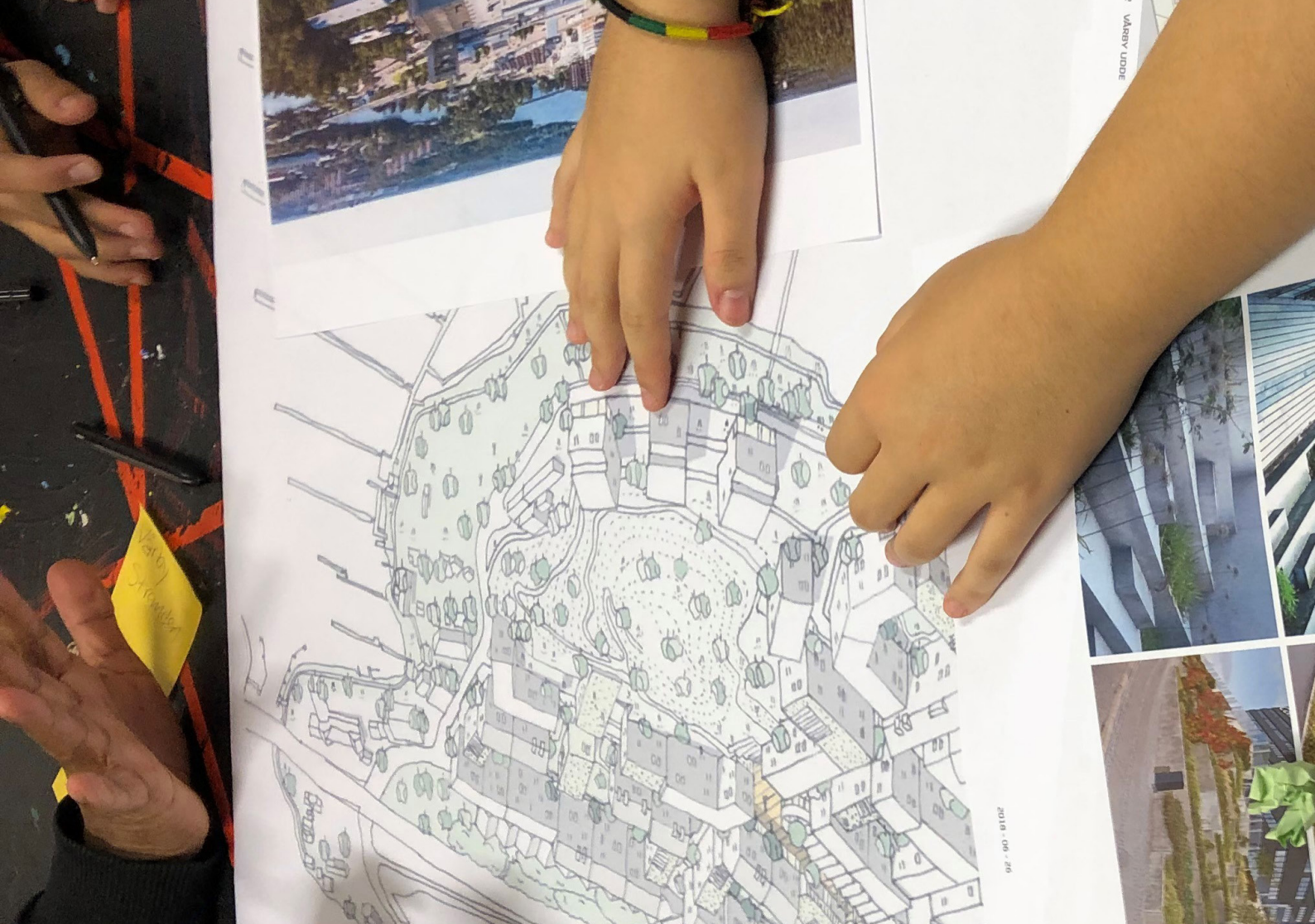

BKA Vårby Udde

MAGNOLIA/ HÖSTEN 2020

white

Innehållsförteckning

Inledning

Bakgrund & syfte.....	3
Metod & genomförande.....	3
Läsanvisning.....	3

Analysmodell & Metod

BKA-modellen.....	5
Metodhandbok för BKA, Huddinge.....	5

Styrdokument

Barnkonventionen.....	7
Agenda 2030.....	7
BoTryggt 2030.....	8

RUFS 2050.....	8
Huddinge Översiktsplan.....	10
Huddinges Mål & Budget.....	11
Uppföljning Hållbart Huddinge 2030 –Hållbarhetsrapport 2020..	13

Steg 1 av BKA, 2019

Nulägesanalys - intervjuer.

Bakgrundsbeskrivning.....	15
Identitet.....	16
Sammanhållen stad.....	16
Samspel, Lek och Lärande.....	17
Vardagsliv	20

Hälsa och säkerhet.....	21
Slutsatser.....	22

Mitt 143 Festivalen

Uppföljande intervjuer & festival ...	25
---------------------------------------	----

Steg 2 av BKA, 2020

Workshop skola/fritidsgård

Återkoppling - preliminärt planprogram	27
---	----

Bedömning

Bedömning av planprogram.....	31
Avslutande rekommendationer.....	34

Analysen är genomförd av White arkitekter på uppdrag av Magnolia, våren 2018 och hösten 2020.

Beställare:

Angelica Andersson, Magnolia

Konsultgrupp:

Viktoria Walldin, Socialantropolog, Specialist social hållbarhet.

Teresa Lindholm, Etnolog, Specialist social hållbarhet. Yael Bratel,

Samhällsplanerare, Specialist social hållbarhet

Inledning

Bakgrund & Syfte

På uppdrag av Magnolia Bostad har White Arkitekter under perioden 2018–2020 arbetat med att genomföra en barnkonsekvensanalys (BKA) av planprogrammet för Vårby Udde.

Barnkonsekvensanalysen består av två steg: En nulägesanalys (2018) och en konsekvensbedömning (2020) av den aktuella planen. Nulägesanalysen, med barn och ungas perspektiv på möjligheter och behov i Vårby - har bidragit med input till det parallellt pågående utvecklingen av planprogrammet. Planprogrammet har tagits fram av samhällsbyggnadsavdelningens plansektion på kommunstyrelsens förvaltning i samarbete med Arkitema Architects och Magnolia Bostad.

Under hösten 2020 gick arbetet med BKA:n in i nästa fas, steg 2, där huvudfokus riktas mot att analysera planprogrammets potentiella konsekvenser för barn och unga i Vårby. Steg två innebar även ett samarbete med Arkitema där material och information om barnen och ungas behov har utväxlats.

Omvärld

Sedan arbetet med BKA-analysen inleddes har förändringar i omvärlden med stor relevans för projektet ägt rum. För närvarande pågår ett omfattande arbete med att ta fram en utvecklingsplan för hela Vårby/Masmo. I januari 2020 blev barnkonventionen dessutom svensk lag, vilket skärper kraven på att beakta barnperspektivet i fysisk planering.

Metod& genomförande

Inför Nulägesanalysen steg 1 genomfördes intervjuer och workshops med Vårbys unga samt vuxna som arbetar med barn. Information om antal deltagare och åldrar finns i tillhörande kapitel.

Uppföljande intervjuer utfördes med unga på Mitt 143 festivalen. Det var ett bra tillfälle att träffa fler unga och följa upp på ytterligare frågor inför bedömningsfasen i Steg 2.

Steg 2 (har utförts med viss försiktighet pga. Corona pandemin) inleddes med workshops med förskolepedagog, elever i åk 1 och 3 (Myrstugeberget) och högstadiesåldrar (på fritidsgården). Workshoparna på skolorna inleddes med ett kunskapsmoment om barns rättigheter enligt barnkonventionen, fysisk planering och demokratiska processer i en kommun.

Därefter övergick workshoparna till en presentation och en provtryckning av Vårby Uddes preliminära illustrationsplan i relation till en dialog om Vårby/Masmo som livsmiljö.

För att kunna placera Vårby Udde och Vårby/Masmo i sin geografiska kontext har en systematisk genomläsning av relevanta styrdokument med bäring på fysisk planering utförts. Fokus riktas mot om och på vilket sätt utvecklingen av Vårby Udde bidrar till mål och riktlinjer i regionala och kommunala styrdokument. Samtidigt görs också kopplingar till internationella riktlinjer som de globala målen i Agenda 2030. Genomläsningen är en del av kunskapsbasen - ett verktyg - för en god bedömning.

Läsanvisning

Rapporten inleder med en beskrivning av BKA-modellen som analysen och bedömningen använder sig av. Sedan följer en genomgång av bärande styrdokument.

Steg 1

Nulägesanalysen, som är ett eget dokument, sammanfattas utefter BKA-modellens teman och analysaspekter. Uppföljande intervjuer från Mitt 143 festivalen tecknas med en kortfattad återgivning av citat om ett framtida Vårby Udde.

Steg 2

Input, reaktion och dialog redovisas från provtryckningen av planprogrammet och illustrationsplan från workshop med skola och fritidsgård. Rapporten avslutas med bedömningen av planprogrammet samt slutsatser och rekommendationer att ta med i vidare arbete med utvecklingen av Vårby Udde.

Barnkonsekvensanalys (BKA) används inom samhällsplaneringen för att kartlägga barns och ungas rörelser, behov och uppfattningar om närområdet. Syftet med en barnkonsekvensanalys är att säkerställa att barns rättigheter finns med i beslutsfattandet inom en verksamhet.
BOVERKET

BKA Modellen & Metodhandboken för BKA Huddinge

Analysen utgår från två vägledande modeller. Dessa beskrivs nedan.

Varför en barnkonsekvensanalys?

Barnkonsekvensanalyser ska göras för att utveckla barnperspektivet i samhällsbyggnadsprocessen. Barn och unga är ofta förbisedda i arbetet med utvecklingsplaner. De blir inte inbjudna till samrådsmöten, de tillfrågas inte heller som sakkunniga och det finns ingen förening, organisation eller lobbygrupp som representerar deras röst i stadsutvecklingsfrågor.

Sedan barnkonventionen blev lag 2020¹ ska alla följa konventionen men särskilt fokus finns på statliga myndigheter, kommuner och regioner samt privata aktörer som utför tjänster åt staten som berör barn. En barnkonsekvensanalys är således ett verktyg för att omsätta barnkonventionen i handling.

Varför göteborgsmodellen?

Göteborg var tidiga med att utveckla och förfina analysverktyget som kan användas vid olika skeden och vid olika skalor. White Arkitekter har i flera år använt och finlipat verktyget. Det är relevant på ett systematiskt sätt och kan tydligt guida och förbättra beslutsunderlag vid stadsutvecklingsprojekt. Denna utredning tar sin utgångspunkt i de fem huvudbegrepp/teman som verktyget identifierat som särskilt betydande för barn i den fysiska miljön.

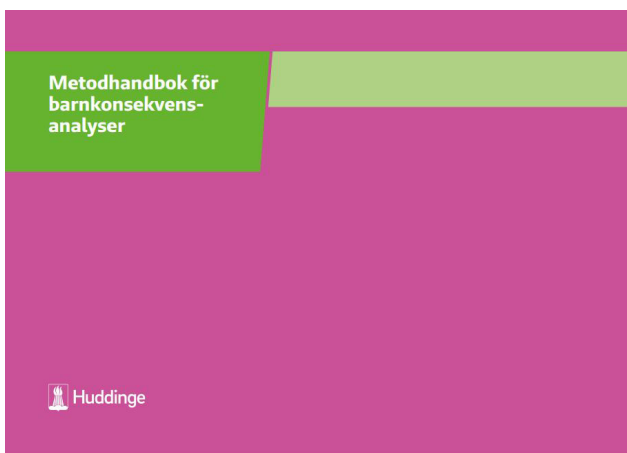

Metodhandbok för BKA, Huddinge²

Utredningen har valt att använda Göteborgs-modellen analysverktyg men det är Huddinge kommuns metodhandbok som vägleder arbetsmetodiken. Inför bedömningen har vi beaktat:

- Kartläggning av förutsättningar och problem. En gedigen kartläggning i form av nulägesanalys och genomgång av styrdokument har utförts.
- Analys och beskrivning av planförslagets innebörd och konsekvens.

Här har vi haft det preliminära planförslaget som stöd för att konsultera barn och unga.

Identitet

Historia & Sammanhang
Karaktär & Arkitektur
Atmosfär & Känsla

Sammanhållen stad

Kopplingar. Variation i skala, upplåtelseform & funktioner
Mångfald, jämlikhet & tillit

Samspel, Lek & Lärande

Platser för Möten & Samspel
Demokrati, Lek & Utveckling

Vardagsliv

Service, Tillgänglighet & Trygghet

Hälsa & säkerhet

Buller & luftföroreningar
Hälsa, Trafikmiljö, Naturmiljö
Förskole- & skolmiljöer

¹ Det ska nämnas att denna utredning startade 2019 dvs innan konventionen blev lag.

Styrdokument för BKA Vårby Udde

—
7

samråd är en universalnyckel till att få med barn och ungas perspektiv.

Stadsplaneringen och således planen för Vårby Udde berör även agendans mål 3 om att säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar, mål 5 om Jämställdhet, mål 10 om minskad ojämlikhet och delvis mål 17 om Partnerskap.

BoTryggt2030. Handbok för planering av säkra och trygga livsmiljöer

Stiftelsen Tryggare Sverige har tillsammans med flera fastighetsägare, branschorganisationer och kommuner tagit fram handboken BoTryggt2030. Den innehåller riktlinjer, rutiner och checklistor för att underlätta för trygghetsplanering. Handboken behandlar tryggheten för alla—där barn såklart inkluderas men de är inte urskilda. Av särskilt intresse är inledningens fokus på:

- Insamlande av kunskap som ger en helhetssyn och en långsiktighet på områdesplanering.
- Samarbete och platssamverkan aktörer emellan ("nyckeln till framgång")
- Engagemang: lyssna diskutera och samla information under processen.

Dessa tre pelare är grundförutsättningen för denna BKA samt kommunens SKA och nulägesanalys av hela Vårby och Masmo. En kontinuerlig dialog med boende och brukare i Vårby är utgångspunkten för denna analys.

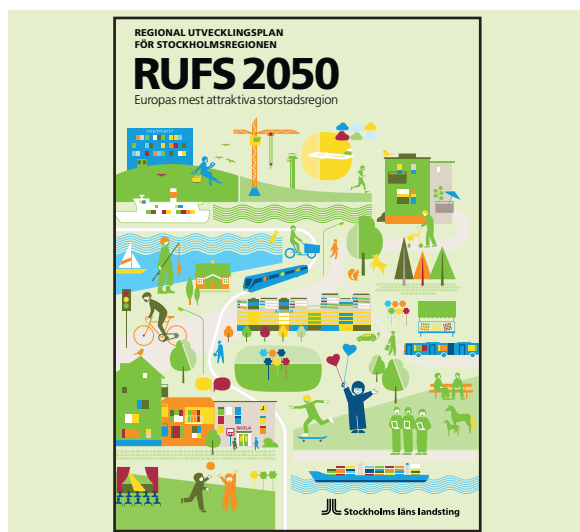
Handboken betonar bland annat betydelsen av att det finns en mix av funktioner. Ur en trygghetssynpunkt, för barn och unga, är detta särskilt viktigt då funktionsblandning dels lockar en mångfald av människor, vilket skapar trygghet och inklusion i form

av "ögon på gatan". Handboken lyfter vidare vikten av att skapa tydlighet i stadsrum. Detta är särskilt viktigt för barns möjlighet att orientera sig i utemiljön. Här kan man även nämna planeringstanken om att det är större sannolikhet att barn går ut och leker om de ser att andra barn är ute. Visualitet av platser i den lilla skalan (här får vi vara/leka) blir därför särskilt viktig för barn. Detta har även bäring på handbokens resonemang om social kontroll i form av gestaltning där, överblickbarhet och belysning kan ses som extra viktigt vad gäller barn och deras miljöer.

Regional utvecklingsplan för Stockholm, Rufs 2050

Stockholmsregionens vision³ är att skapa attraktiv region där bland annat jämställdhet och barnens rätt till en trygg uppväxt är prioriterade. Rufs uppmanar att alla aktörer i staden – privata som offentliga – ser sin roll i förverkligandet av denna vision. Mål 2 innebär att regionen ska vara "öppen, jämställd, jämlik och inkluderande". Alla invånare ska få likvärdiga möjligheter till inflytande.

Rufs betonar generellt behovet av hållbarhetsbedömningar och specifikt ett utvecklandet av barnperspektiv i på bebyggelseutveckling

Ruffsen hänvisar vidare till att om man ska nå regeringens nationella folkhälsomål så är ökandet av delaktighet och inflytande i samhället en prioritering.

3. http://rufs.se/globalassets/h.-publikationer/2018/rufs2050_webb.pdf s. 34

”Det går två pojkar på varje flicka på offentliga platser. Det är ett resultat av stadsplaneringen.”

Karolina Skog, miljöminister 2016–2019

Seminarie Global Utmaning 2017

”Barnen är 30% av befolkningen 100% av framtiden”

Webbinarium 26/8 2020:

Arrangör White Arkitekter.

”Barnkonventionen blev laghar det några konsekvenser för samhällsplaneringen?”

Rufsen lyfter även upp vikten av lokala grönytor som lekplatser för barn (sid.147) liksom närvaro av kultur och kreativitet som viktiga beståndsdelar för speciellt barn och unga (sid. 188).

Nedan listas de mest relevanta uppmaningarna som RUFSS ger till kommunerna när de planera.

- Bebyggelsen ska utformas så att det finns tillräckliga utrymmen för barn att röra sig och vara i utemiljöer.
- Lokala strukturer behöver utformas så att alla människor har lätt att röra sig till fots och att använda och parkera cykeln nära bostäder, kollektivtrafik och andra målpunkter
- Busshållplatser, stationer och resecentrum kan utvecklas som samlande målpunkter för många funktioner och vara tillgängliga och inkluderande också för invånare med funktionsnedsättningar, barn och äldre. (Punkter ovan, sid. 79.)
- Barns och ungas, äldres och funktionshindrades behov behöver prioriteras i gestaltningen av offentliga miljöer som gator, torg, parker och grönområden så att de blir stimulerande, rika på upplevelser, främjar möten och är tillgängliga för alla.
- Satsningar på utemiljön som stimulerar till fysisk aktivitet måste göras i hela regionen och utformas så att den blir tillgänglig för alla invånare, såväl äldre, barn och unga som funktionshindrade. (Punkter ovan, sid. 166)
- Att identifiera lämpliga platser för kulturevenemang ökar tillgängligheten till och deltagandet i kulturlivet.
- Tillgänglighet till mötesplatser för upplevelser, deltagande och eget skapande är avgörande för ett inkluderande samhälle, särskilt för barn och unga. (Punkter ovan, sid.188.)

RUFSS 2050 fyra mål för att uppnå visionen:

- 1. En tillgänglig region med god livsmiljö**
- 2. En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region**
- 3. En ledande tillväxt- och kunskapsregion**
- 4. En resurseffektiv och resiliient region utan klimatpåverkande utsläpp**

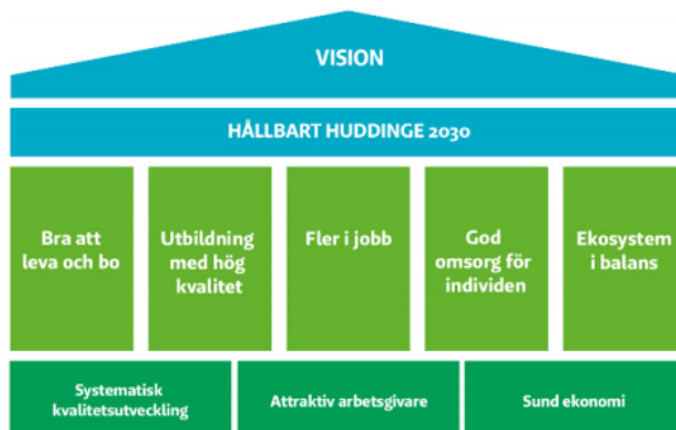
Huddinge översiktsplan 2030

Översiktsplanen är ett dokument som kommuner återkommande utvecklar för att ange inriktning för en långsiktig utveckling av den fysiska miljön. Den ger vägledning för hur mark- och vattenområden och den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Barnperspektivet är angeläget i översiktsplanen. Den uppmanar till; upprättandet av barnkonsekvensanalyser vid behov, att barns bästa ska beaktas tidigt i processen och att särskilda insatser ska riktas mot barn vid medborgardialoger.

Vad gäller utveckling /planering av kommunen ska⁴:

- Barns rättigheter ska beaktas i samhällets alla verksamheter.
- Barns behov ska tas särskild hänsyn till och vara en utgångspunkt i all samhällsplanering och ny bebyggelse.
- Barns och ungdomars närmiljö ska vara säker, trygg och hälsosam, men det är också viktigt att miljön erbjuder stimulans och goda möjligheter för lek, umgänge och sociala möten.
- Barn och ungdomars hälsa och livskvalitet påverkas positivt av fysiska miljöer som motverkar socioekonomisk segregation, och närhet till platser som stimulerar fysisk aktivitet.

- I planeringsprocessen är det viktigt med en dialog som vänder sig till barn och ungdomar och tar till vara deras synpunkter, önskemål och behov.
- Barnkonsekvensanalyser ska genomföras när det är relevant.

Fokusområden för barn vid planering enligt ÖP

Barnperspektivet lyfts särskilt fram som väsentligt i tillskapandet av parkmiljöer där utformningen ska kretsa kring barn och ungas behov. Översiktsplanen understryker därtill att barns känslighet för luftföroreningar gör det extra viktigt med god luftkvalitet vid skolor och förskolor.

4. https://www.huddinge.se/globalassets/huddinge.se/_gemensamma/styrdokument-overgripande/strategi/oversiktsplan-2030/oversiktsplan-huddinge-kommun-2030

Allmänna intressen med relevans för BKA
ÖP:s kapitel "Riktlinjer för allmänna intressen" (sid.15) behandlar det som angår alla i kommunen oavsett geografiskt område. Trots generaliteten i riktlinjer är flertalet särskilt relevanta för barns livsmiljöer då de eftersträvar en mångfald och i förlängningen en mer rättvis stadsutveckling.

Förkortad version av allmänna riktlinjer enligt ÖP 2030:

- Funktionsblandning av bostäder och service.
- Prövning om att få in funktioner som är underrepresenterade i området.
- Eftersträva att underrepresenterade bostadstyper och upplåtelseformer tillskapas för jämn fördelning.
- Mångfunktionalitet ska eftersträvas
- Särskilda satsningar ska göras i områden med lägre attraktivitet för att skapa jämlika levnadsvillkor och stärkt sammanhållning.

Huddinges Mål & Budget 2020

Huddinge kommun har fem överordnade mål⁵: 1. Bra att leva och bo, 2 Utbildning med hög kvalitet, 3 Fler i jobb, 4 God omsorg för individen, 5 Eko-system i balans.

Målen ska granskas ur ett jämlikhetsperspektiv och barn och unga står särskilt i fokus.

Fokusområden för barn vid planering i Mål & Budget 2020

Dokumentet understryker vikten av att tillvarata erfarenhet av barn och unga (även äldre) i samband med planering av nya bostadsområden. Detta för att alla invånare ska få möjlighet till likvärdiga levnadsvillkor. (sid.24)

Kommunen har höga ambitioner vad gäller barns och ungdomars kondition och hälsa. De vill se ett fokus på att erbjuda denna målgrupp miljöer som förbättrar och uppmuntrar till fysisk aktivitet. (sid.12)

Budgeten visar på en uppjusterad volymberäkning för

att erbjuda denna målgrupp miljöer som förbättrar och uppmuntrar till fysisk aktivitet. (sid.12)

Budgeten visar på en uppjusterad volymberäkning för förskolan då andel inskrivna barn har ökat. Ytterligare medel har avsatts för tillkommande lokalkostnader för förskola, grundskola och gymnasium. Extra medel reserveras för nybyggnation av skolor och byggnader för kultur och fritid. (sid.17)

Under avsnittet "Giffri miljö" understryker dokumentet att barnperspektivet särskilt ska bevakas. Barn och unga skyddas mot skadliga ämnen. (sid 44-45)

Barn och ungas tillgång till idrottsanläggningar och föreningsliv ska prioriteras. De "vanligaste sporternas anläggningar" ska finnas för att tillgodose barn och ungdomars behov. En idrottshall planeras i Vårby Udde och det finns även behov av en ny simhall. Lokaliseringen för denna utreds. (sid 27)

Dokumentet efterfrågar fler mötesplatser för unga i samplanering med bygge av nya idrottsanläggningar och skolor. Skrivelsen understryker att dessa ska vara attraktiva för både flickor och pojkar.

Kulturskolans betydelse för unga lyfts fram liksom behov av ändamålsenliga lokaler för teater och dans. Här uppmanas samverkan med andra aktörer för att möjliggöra ett bredare utbud för fler barn. (sid 28) Rapporten *Nulägesanalys av Vårby** konstaterar att andelen barn i Vårby var inskrivna i kulturskolan var lägst i kommunen. Åren 2014–2015 var en pojke från Vårby inskriven medan antalet ökade till 6 pojkar år 2016. Motsvarande uppgifter för flickor i Vårby saknas.

Barngrupperna i förskolan behöver minskas. Tillkommande av fler förskolor är en lösning på detta behov. (sid 33)

Kommunen jobbar mycket med att öka trygghet och trivsel i kommunen. Bland annat utförs ett flertal Trygghetsdialoger per år.

Fler vuxna (70%) än ungdomar i åk 9 (63%) känner sig trygga i sina områden på kvällstid. Vårby sticker ut med att endast hälften (50%) av både vuxna och ungdomar i åk 9 känner sig trygga.

* Nulägesanalys Vårby. En normkreativ intervjustudie. White Arkitekter på Uppdrag av Huddinge kommun, 2018

5. Mål och budget 2020 och planeringsramar för 2021–2022 för Huddinge kommun,

Många ungdomar i åk 9 (85%) känner sig dock trygga i sin skolmiljö. Måttet från 2018 har minskat sedan 2016. (sid 28ff)

*Verksamhetsplan 2020 Kommunstyrelsen*⁶ berättar att ett aktivt arbete för att öka ungas trygghet i specifikt Vårby pågår. Mötesplatsen för unga (Fritidsgården) har sänkt åldersgränsen, flickor är i fokus för insatser och trygghetssatsningen Unga för orten har skapat arbetstillfällen på sommaren.

Det kan också nämnas att *Verksamhetsplan 2020 Kultur- och fritidsnämnden*⁷ behandlar vikten av att alla invånare ska kunna ta sig till och från verksamheter på ett tryggt sätt. Där lyfts belysning fram som en särskilt viktig fråga.

Allmänna intressen med relevans för BKA

Denna granskning vill även lyfta fram generella men relevanta intressen för en attraktiv boendemiljö i Vårby som Mål & Budget 2020 framhåller. Dels gäller det måttet på kommunens sociala kapital⁸ vilket, om inte präglar, så i varje fall påverkar barn och ungas livschanser. Dels handlar det om måtten som ger en generell bild av kommunens attraktivitet och i synnerhet Vårbys attraktivitet enligt invånarna.

Vårbys attraktivitet

Dokumentets tabell om attraktivitet visar att det finns stora geografiska skillnader kring trivsel. Endast (24%) uppger att det trivs "mycket bra" jämfört med Stuvsta-Snättringe som har den högsta andelen trivsel (74%).

Dokumentet beskriver vidare genomgående behovet av att skapa bostadsblandning i alla delar av kommunen för som en åtgärd att bryta bostadssegregationen. I Vårby är det uttalat att just bostadsrätter och äganderätter behövs för att skapa balans i det nuvarande bostadsbeståndet.

Även vikten av att aktivt arbeta med jämlikhet, jämställdhet och specifik viktigt är det att skapa jämlika uppväxtförhållanden för barn och unga.

Uppföljning av Hållbart Huddinge 2030 – Hållbarhetsrapport 2020

Denna rapportering sätter långsiktiga mål för

kommunens hållbara samhällsutveckling. Den ska tas fram en gång per mandatperiod och samordnas med Agenda 2030.

Rapporten syftar i huvudsak till att följa upp och analysera arbetet med Agenda 2030 både nationellt och regionalt. Rapporten är gedigen och för generell för att ge detaljerad information till granskningen inför BKA:n. Dokumentet bekräftar dock det som de andra dokumenten pekar på vad gäller utmaningar i just Vårby (Masmo eller Haga nämns inte).

Dokumentet pekar dock på att en positiv utveckling av Vårby kan skönjas om även långsam (sid. 39). Det är oklart vad skrivelsen syftar på men det pågår flera investeringar i området där inte minst Vårby Uddes utveckling med bostäder, skola och idrottshall bidrar till en positiv utveckling.

6. Verksamhetsplan 2020, Kommunstyrelsen. Sid 12

7. Verksamhetsplan 2020, Kultur och Fritid. Sid 5

8 Den mellanmänniskliga tillit en individ har gentemot andra individer men även sitt när- och bostadsområde.

Tillgång på bostäder i olika prisklasser och upplåtelseformer i varje stadsdel, för att husera människor med olika inkomster. 20-50 % av den totala boendeytan ska vara reserverade för billiga bostäder och golvytan för en upplåtelseform ska inte omfatta mer än 50 % av den totala golvytan för alla bostäder i området.

**UN Habitats grundprincip 4:
social blandning**

Nulägesanalys av inventering & intervjuer:

Steg 1, 2018

Nulägesbeskrivning

Under sommar och höst 2018 genomfördes en nulägesanalys av Vårby. Detta var en invertering och kartläggning av Vårbys möjligheter och behov med fokus på barn och unga. Analysen, tillsammans med styrdokumentet, är en väsentlig del för bedömningen i steg 2. Som underlag för diskussion användes även den då befintliga illustrations- och strukturplanen samt kartor på området. Vidare redogörs för analysen som är strukturerad kring BKA- modellens (se sid 5) fokusteman och analysparametrar.

Kvalitativ metod - genskjutsintervjuer

Vi utförde uppsökande intervjuer för att fånga de som bor och verkar på platsen i deras vardagliga miljö. Målet med metoden är att nå en bred representativitet, där grupper som annars inte kommer till tals får göra sin röst hörd.

Urban pedagogik och workshop med barn & unga

Workshoparna med elever inleds med ett kunskapsmoment som förmedlar kunskap om barns rättigheter enligt barnkonventionen, fysisk planering och demokratiska processer i en kommun. Arbetssätt

bygger på två moment. Dels kunskapsöverföring dels informationsinhämtning och intervju om Vårbys utvecklingsmöjligheter.

Deltagare

Totalt: 40 st

Fokusgruppsintervjuer: 12

Genskjutsintervjuer: 28

Åldersfördelning:

Förskoleklass: 3

Lågstadium: 5

Mellanstadium: 8

Högstadium: 7

Gymnasium: 4

Vuxna: 13

Genusfördelning:

Tjejer: 23

Killar: 17

IDENTITET

Områdets atmosfär och karaktär

▪ Vårby har förändrats mycket de senaste 10-15 åren. De som bott länge i området minns hur det tidigare var, grönt, fint och fullt med människor samt mycket service. Idag beskrivs området snarare som sjangserat, otryggt, skräpigt och med bristande service.

▪ Många älskar Vårby, deras plats på jorden. Det finns en stark önskan att lyfta stadsdelens positiva sidor. Människor som bor i Vårby är väl medvetna om ortens rykte och tar ofta platsen i försvar mot eventuella fel-tolkningar eller missförstånd.

▪ Man förknippar inte Vårby med Huddinge generellt utan ser sig snarare som Stockholmsbor. Till Huddinge C åker man ibland för att göra ärenden men annars håller man sig till närområdet och längs tunnelbanelinjen. Innerstaden är inget som lockar generellt.

DET HÄR FÖRKNIPPAS MED VÅRBY:

1. Lugnt, mysigt, fint och hemkänsla
2. Naturen, parkerna och skogen
3. Vatten och bad
4. Tråkigt, dött, slitet och skräpigt
5. Otrygghet och droger

DET HÄR ÄR BÄST MED VÅRBY:

1. Barnvänligt
2. Vatten och bad
3. Natur och grönt
4. Kompisar

SAMMANHÅLLEN STAD

Utformning som stödjer kopplingar, flöden och integration

▪ Vårby har bra kommunikationer längs tunnelbanelinjen men mellan stadsdelarna Vårby Udde, Masmo, Myrstugeberget och Vårby gård är det svårare att ta sig.
▪ Skärholmen är en vanlig målpunkt i närområdet liksom Fittja eller Masmo.

▪ Inom Vårby är det vanligt att besöka, centrum, stranden, Vårbyparken, Linbaneparken, Vårbytoppen och Vårby IP.

▪ Motorvägen upplevs som störande av de som bor allra närmast. Många passerar den inte i sin vardag och lägger därför inte märke till den. För barn är Vårby allé en mer utsatt sträcka eftersom fordon där kommer närmare de gående och de knappt finns något skydd mellan gående och bilister.

**"På våren är det så fint mitt-
emot vår lägenhet, allt är
täckt i grönt. Då är det så
mysigt här och jag träffar
vänner överallt."**

—Tjej 8 år

Boendesituationen i Vårby (2018)

- Det finns 10 767 invånare i Vårby, 25% av dem är barn.
- Boende i Vårby gård har en medelinkomst på 16 781 kr vilket är 38% lägre än rikssnittet.
- Det finns ett stort behov av stora lägenheter i Vårby. Många påpekar att det i princip är omöjligt att få stora lägenheter via kommunens bostadskö.
- Invånarnas inställning till bostadsrätter är kluven. För vissa är det ett oöverstigligt hinder att köpa en bostadsrätt, för andra är det logiskt eftersom det tar för lång tid att få en hyresrätt via bostadskön.
- Många bor i andra eller tredje hand vilket gör statistiken delvis svårtolkad.

Till Vårby flyttar man från:

- *Andra adresser i Vårby gård
- *Norsborg
- *Andra delar av Huddinge
- *Skärholmen

SAMSPEL, LEK & LÄRANDE

Platser för möten och samspel, lek och utveckling

- En av de stora fördelarna som många pekar ut med att bo i Vårby är att det är så barnvänligt. Det finns gott om parker och området ligger nära grönska, natur och vatten. Förhållandet till badplatsen är dock kluven. Vissa tycker mycket om att bada där men många påpekar att stranden och vattnet är smutsigt och de därför inte brukar gå till Vårbybadet.
- För vuxna är området inte lika stimulerande. Det finns få servicepunkter och begränsad café-och restaurangverksamhet.
- Även äldre barn och unga, ca 12-18 år har få alternativ att välja på. Det finns en ungdomsgård men den är inte välfungerad. I övrigt finns inte mycket som lockar för den åldersgruppen.
- Fotboll är en stor fritidsaktivitet i Vårby liksom basket men de flesta vi talat med går inte på några organiserade aktiviteter.
- Förskolepedagogerna ser ingen skillnad i barnens lek

"Jag tycker bostadsrätter är bra. Man behöver ju stå i kö i 10 år för att få en hyresrätt! Man tröttnar. Men det är lite dyra. Det räcker om de är någorlunda ok, behöver inte vara drömbostäder här i orten. Så att människorna har råd i och med vad de jobbar med."

-Fritidspeog 25, Alby, jobbar i Vårby gård

i förhållande till kön men de påpekar att det mest är killar som spelar fotboll.

▪Endast 5% av Vårbys högstadietjejer är med i en idrottsförening. I Stuvstaligger andelen för tjejer på 52%. 21% av högstadiekillarna i Vårby är med i en idrottsförening. I Skärholmen ligger snittet på 15%.

”Barnen leker lite på lika sätt med fantasilekar. Men det är bara killar som spelar fotboll.”

–Förskolepedagog 45 år, Vårby gård

**”Jag vill kunna sitta någonstans med
en dricka och lite nötter. Gärna ett
ställe mot regn att sitta under!”**

-Tjej 16, Vårby gård

VARDAAGSLIV

Platsens förutsättningar för service, tillgänglighet, säkerhet

- Trygghet och säkerhet är en av de stora frågorna i Vårby och många känner sig otrygga. Centrum pekas specifikt ut som en otrygg plats. Fler barn och unga har själva sett skottlossningar, misshandel eller rån. Droger och droghandel förekommer också öppet i Vårby centrum.
- En annan otrygghetsfaktor är de hemlösa eller romer som bor i skogen runt Vårby. Tältläger skrämmer och oreda, skräp och bajs på badplatsen syns som efterlämnade spår. Det förekommer också att det bor hemlösa i tunneln mellan Vårby och Masmo vilket skrämmer förbipasserande barn.
- Både barn och vuxna noterar den bristfälliga servicen i Vårby. Få gör sina dagliga ärenden i Vårby. Unga tar sig ofta till Skärholmen för att umgås eller fika.

"En gång såg vi ett tält när vi var ute i skogen då blev vi jätterädda. En annan gång hittade vi en kniv och det var också läskigt. "

-Tjej 11, Vårby gård

HÄLSA & SÄKERHET

Områdets förutsättningar för en hälsosam och säker trafik-och naturmiljö samt förskole- och skolgårdar

- Boende upplever biltrafiken i och omkring området som störande i olika grad. De som bor nära motorvägen störs medan de som bor mer skyddat sällan passerar eller tänker på biltrafiken.
- Det finns en kluvenhet i relationen till skogen och det gröna. Parker och tillrättalagd natur ses som positiv medan tätare skog och större naturområden upplevs som skrämmande.
- Förskolepersonal uppger att områdets barn har problem som övervikt och dålig tandhälsa samt dålig motorik.

"Parken (vid Vårbybadet) ligger nära, för nära, den stora vägen. Om någon kommer fort hinner de inte bromsa. Det behövs ett bra staket där. Vi är ju i parken på vintern. Tänk när det är halt!"

-Förskolepedagog 57 år, Vårby gård

SLUTSATSER AV NULÄGESANALYSEN

IDENTITET

Det finns en väldigt stark lokal identitet med ett tydligt "underdog" perspektiv. Både barn och vuxna är väl medvetna om vilken uppfattning omgivningen och media har om Vårby.

Det gröna familjevänliga och lugna Vårby är en lika stark identitet som det otrygga, kriminella och nedgångna för boende i Vårby.

SAMMANHÅLLEN STAD

Invånarna ser sig som Vårbybor mer än Huddingebor och de flesta rör sig snarare längs med tunnelbanelinjen än till andra målpunkter inom kommunen.

Kopplingar bortom tunnelbanan upplevs som dåliga.

Vårby Udde riskerar att bli en isolerad enklav om inte de naturliga stråken och kommunikationerna till området förstärks.

Det är tydligt att Vårby, med stora familjer med många barn, är i behov av större hyreslägenheter eller stort men billigt boende.

SAMSPEL, LEK & LÄRANDE

Det krävs flexibilitet, diversitet och kreativitet för att möta behoven hos yngre barn (0-6) äldre barn (7-11) och tonåringar (12-19).

Yngre barn besöker ofta parker och innergårdar men saknar parklekar (med personal) och lös lekutrustning. Någon sådan finns inte längre i Vårby.

En nyckel till förbättrade förutsättningar för unga är att satsa på organiserade aktiviteter exempelvis idrott eller kultur. Unga tjejer i Vårby är kraftigt underrepresenterade i idrottsföreningar i förhållande till andra stadsdelar i och runt omkring Stockholm.

Relationen till naturen är kluven, många har inställningen att skogen är farlig.

Många barn och unga är inomhus vintertid och har ingen tradition av att vara ute eller besöka naturen. Detta är generellt men gäller särskilt under vintertid.

VARDAGSLIV

Ökad trygghet i Vårby är en förutsättning för en fortsatt positiv utveckling av områden i och omkring Vårby.

Det finns ett uppdämt behov av service och kultur. Fler restauranger, caféer och butiker skulle få stadsdelen att leva upp och är efterfrågat. De flesta saknar folkliv och nöjesliv i dagens Vårby.

Utformningen av båtplatserna är också viktig för att öka tryggheten i området.

Äldre barn och unga har få alternativ till aktiviteter. Ungdomsgården beskrivs som otillräcklig och med bristande verksamhet.

HÄLSA OCH SÄKERHET

Förskolegårdarnas storlek i kombination med utformningen av dessa blir viktig för att skapa kvalitativa miljöer för barn. Det finns många faktorer som avgör hur förskolegårdarnas karaktär bidrar eller inte till motorisk utveckling för barn. Detta gäller speciellt vid mindre gårdar som föreslås för Vårby Udde.

En viktig lösning för ökad hälsa är kopplad till "active design" som utgår från att utforma parker och lekplatser efter barns behov av rörelse och motorisk utveckling. Områdets barn och unga behöver utmanas rörelsemässigt och introduceras för utelek/natur då de inte är en naturlig del av mångas vardag.

Stärkta kopplingar till kommunens övriga naturområden gör Vårby Udde till en stark och välbehövlig länk in i det gröna.

FRAMTID

Vårby Udde har stora möjligheter att addera till det ganska likriktade bostadsbeståndet i Vårby. Lägenhetsstorlekar, prisklass och planlösningar kommer bli avgörande för vilka som söker sig till Vårby Udde.

Många är positiva till förändring och utveckling av Vårby. Man ser möjligheterna med att bygga nytt, locka nya invånare och uppdatera dagens prövade stolthet och identitet.

Vårbys många olika ansikten diskuteras med fokusgrupp.

Mitt 143 festivalen

Uppföljande intervjuer & festival

Under sommaren 2019 arrangerades Mitt i 143 festivalen i Vårby. Den fem dagar långa festivalen bjöd på gratis konserter och massor av aktiviteter riktat till unga och barn. Magnolia och White var på plats för att informera och konsultera ungdomarna om utvecklingen. Genom att fånga upp ungdomarna på plats diskuterades Vårbys behov, möjligheter, styrkor och svagheter.

Liksom tidigare intervjuer visar så är trivselen och stoltheten över Vårby stor. Grönskan och vattnet är det som man är mest stolt över och det som är Vårbys styrkor. Det intressanta att lyfta fram här är relationen till Vårby Udde och vad Vårbyungdomarna tror om dess framtid. Detta är ett urval av de mest återkommande svaren om hur man ser på Vårby Udde idag och in i framtiden. Ett 20 tal ungdomar mellan 6–18 år konsulterades.

Brukar du vistas i närheten av Spendrupsområdet?

- Ja! Jag brukar bada. Jag går dit med familjen.

- Bara på sommaren när det blir jättevarmt.

- Nej. Vi brukar vara vid stranden. Promenera, ibland med hela familjen.

- Vi brukar inte grilla där, de andra som gör det städar inte efter sig.

- Ibland på sommaren, vi brukar köpa med oss mat och umgås och bada.

- Sitta och äta, ha en bra kväll med musik. Med fem kompisar eller flera.

- Jag brukar bada där. Leker på nya lekplatsen som de har byggt där.

Vad skulle locka dig/er att vara i det nya området?

- Om det är bra där kommer jag gå dit ofta. Jag vill att det ska vara härligt där.

- Bänkar, olika typer av bänkar. En park med gungor. En kina-gunga och grill.

- En stor fotbollsplan. Lekplatser för stora barn och ungdomar. En stor studsmatta, kanske tio meter bred. Mattor att sitta på. Olika par-

kour-ställen. Jag skulle komma dit om det var en känd person där.

- En park där man kunde klättra i. En klätterställning. Rutschkana. Men bostäderna kommer att ta mycket plats. Men det är bra med bostäder, det behövs för alla som kommer till Sverige.

Om du fick göra vad du ville på Vårby udde vad skulle du göra då?

- Jag skulle bygga världens bästa strand, inomhus. Så att barn kan simma i en egen pool.

- Lägenheter, studentlägenheter.

- Ett tivoli, berg och dalbana, cirkus, fler parker. Och när jag blir vuxen behövs det parker till mina barn.

- Då skulle jag fixa mer park. Och mer bilparkering. Nu får man mycket böter. Och det skulle behövas lite affärer, kanske mataffärer. Och billigare lägenheter. Kommer det att vara hyresrätter eller bostadsrätter som kommer byggas?

Skulle du kunna tänka dig att flytta till Vårby udde?

- Ja. För det är nära till vattnet.

- Vi trivs här, just nu i alla fall. Kanske skulle vi flytta senare om vi fick en större lägenhet.

- Ja! I framtiden. Vill bo här i närheten. Är uppväxt här.

- Ja! Det finns nära till vattnet och en park. Och det är nära ett lekland som heter Exploria. Man har allt där och att man kan ta buss.

- Kanske. Om jag hade pengar.

- Jag tror inte det. För det är för långt ifrån centrum. Det kommer va dött där borta.

Workshop med skola och fritidsgård

Steg 2, 2020

Återkoppling - preliminärt planprogram

Steg 2 inleddes med workshops, intervjuer och fokusgrupper som genomförts med en lärare i förskoleklass på Myrstuguskolan, två klasser årskurs 1 och 3 från samma skola och tre flickor och tre pojkar i ålderna 14-16 på fritidsgården i Vårby gård. Syftet var få en input och reaktion samt ha en dialog om illustrationsplanen och planprogrammet för Vårby Udde.

Med små barn kan det vara svårt att diskutera kartor, ritningar och mer eller mindre abstrakta planer. Därför har samtalen med de yngre barnen dels fokuserat på att få en förståelse för hur barnen använder sin närmiljö, dels diskutera vad barnen saknar i Vårby/Masmo idag och vad som skulle kunna locka dem att besöka Vårby Udde i framtiden.

Med ungdomarna och läraren har mer tid ägnats åt att diskutera eventuella fördelar och risker med planerna för Vårby Udde, men även här har samtalen delvis handlat om hur man uppfattar sin närmiljö i dagsläget.

Rörelsemönster och användning av närmiljön

De yngre barnens rörelsemönster är mycket lokalt, särskilt de barn som lever i familjer där föräldrarna saknar arbete. Barnen använder i första hand de mest bostadsnära parkerna, som Brandbilsparken och Solhagaparken. Trots det anser både barn och lärare att lekplatserna är små, slitna och i första hand utformade för yngre barn i förskoleåldern.

Andra favoritplatser som omnämns är Vårbybadet, Linbaneparken vid Vårby strandpark, olika fotbollsplaner, isbanan på Vårby idrottsplats och Flottsbro. Få barn åker skidor. Istället besöker man Flottsbro för att ha picknick och vara i naturen. Samtidigt är det framförallt parkliknande naturmiljöer som uppskattas medan många Vårbybor uppfattar skogen som lite skrämmande.

På fritiden är det många pojkar som spelar fotboll. Det handlar till stor del om spontanidrott på grusplanerna i närheten men några åker även till Skärholmen för att delta i organiserad fotboll. Större idrottsplatser med utrymme för olika sporter saknas inom gångavstånd för barnen i Masmo.

Vad flickorna gör på sin fritid är oklart men den lärare som intervjuats säger att det finns flickor som gärna skulle vilja prova på ridning och kulturella aktiviteter av olika slag. Alla barn i Masmo vet var Vårby Udde ligger och uppfattar det som nära.

Det är tydligt att många Vårbybor uppskattar och är stolta över vattnet och grönskan i Vårby. Under den gående pandemin är det dessutom fler som rör sig utomhus och upptäcker den egna närmiljön. Grillplatserna i Linbaneparken är populära och välanvända.

Av samtalen framgår också att Myrstuguskolan använder miljön i Vårby mycket aktivt, som en del av sin undervisning. Naturen kan användas pedagogiskt men även platsens kulturhistoria, som väcker barnens nyfikenhet. Här nämns Linbaneparkens gestaltning och informationsskyltar som berättar om Vårbyskatten och Vikingatiden, som ett positivt exempel.

Önskemål och tankar om framtiden

Informanterna har både generella önskemål om utvecklingen av Vårby och mer specifika tankar om planerna på Vårby Udde.

Överlag är alla positiva till planerna. Man tycker att det är bra att det satsas på Vårby och tror att det kommer att bli fint. Ungdomarna ser särskilt fram emot en ny idrottshall och önskar sig en upprustning av Vårbybadet. Kanske kan tillskottet av bostäder även bidra till en större social blandning i stadsdelen med fler väletablerade hushåll.

En farhåga hos ungdomarna och läraren är däremot att Vårby blir en isolerad enklav, som känns privat och otillgänglig. "Kommer de som bor där få egna fotbollsplaner och egen fritidsgård? Kommer vi att få använda den nya idrottshallen eller blir det bara för dem?", undrar flera ungdomar.

Ytterligare en farhåga handlar om risken för att de nya bostäderna blir för dyra för många Vårbybor. För framtiden har informanterna flera önskemål:

- Fler och bättre rustade lekplatser med mer utmanande lekredskap för något äldre barn. Mer specifikt vill barnen gärna ha en lång rutschkana, gungor, cykelsnurra/trampkarusell, studsatta och en stor klätterställning.

- Samtidigt är det viktigt att utveckla platser för hela familjen, med grillplatser och trevliga sittplatser. Bryggor och bad är också centrala inslag i de teckningar som barnen ritat för att illustrera sina önskemål.
- Basket är en populär sport bland både barn och ungdomar men man saknar en basketplan. Därför är det något man gärna ser på Vårby Udde.
- Barnen önskar sig en plats där man kan få "klappa djur", till exempel en bemannad parklek med djur liknande Rådhusparken i centrala Huddinge.
- Gräsplaner istället för grusplaner.
- Barnen i Masmo upplever att skateparken i Vårby gård ligger för långt bort och önskar sig ytterligen skatepark lite närmare hemmet
- Cykelpark där man kan cykla och åka kickbike
- Eftersom den befintliga pulkabacken nära
- Solhagaparken har byggts bort vill barnen gärna ha en ny pulkabacke
- Både barn och ungdomar önskar sig fler restauranger och caféer, gärna en glasskiosk i anslutning till badet
- Tillgängliggör Vårby källa och bygg vidare på platsens historia i gestaltningen av de offentliga rummen
- Ungdomarna tycker att det behövs en moské och en syrisk ortodox kyrka i stadsdelen. Samtidigt efterfrågar de fler större lägenheter och hus i "fina färger", inte den senapsgula som förekommer i Vårby gård.
- Därtill är det viktigt att bevara och stärka Vårbys naturvärden. I sammanhanget nämns att man vill ha lite "spännande" platser med karaktär och höga upplevelsevärden, till exempel som Korpberget.

"Det är fint med nytt och fräsht men kommer det inte att bli överbefolkat med 2000 bostäder?"

– Ungdomar från fritidsgården

"Bevara naturen och gör platser som man kan utforska som tex Korpberget."

- Ungdomar från fritidsgården

"Vi behöver större lägenheter här. Och det måste vara fina färger på de nya husen. Inte senapsgula."

– Ungdomar från fritidsgården

Bilderna är tagna av Holger.Ellgaard - Eget arbete, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=22050238>

Korpberget är ett biotopskyddsområde och till hör Vårbys vildmarksnatur. Skogen på berget är skyddat från skogsbruk och har med sina hotade arter ett mycket högt naturvärde.

På vikingatiden antändes vårdkasar på berget för att varna befolkningen om hot.

Sedan 1998 har Vårby - Fittjas hembygdsförening som tradition att tända en vårdkase på berget en kväll i oktober tillsammans med andra festligheter.

Bedömning av planprogram samt rekommendationer

Bedömning av planprogram

I arbetet med att utveckla Vårby Udde har barn och ungdomsperspektivet varit genomgående. Sommar och höst 2018 konsulterades Vårbys unga invånare samt de som arbetar med Vårbys barn och ungdomar, för att skapa en nulägesbild (steg 1 i denna bedömning). Nulägesbilden – om Vårbys möjligheter och behov – kunde vidare bidra till arbetet med att utveckla Vårby Uddes planprogram. Bedömningen av planprogrammet redovisas nedan med avslutande rekommendationer att ta med in i framtiden.

Kunskap och verktyg för bedömning & rekommendationer bygger på:

- Nulägesanalysen - inventering & intervjuer
- Följdintervjuer på "Mitt 143 festivalen"
- En provtryckning av planprogrammet med skola och fritids
- Inläsning av planprogram för Vårby Udde
- Inventering av nationella, regionala och lokala riktlinjer för Vårbys utveckling

Metoden är i linje med Metodhandbok för BKA, Huddinge kommun.

Bedömningen struktureras utefter Göteborgs BKA modell (sid 5).

IDENTITET

Vårby har en rik historia och höga naturvärden som rätt omhändertagna kan användas för att utveckla en stark platsidentitet på Vårby Udde, vilket planprogrammet till stora delar gör. Ambitionen är att exploateringen ska ha så liten påverkan på platsens kulturhistoriska värden som möjligt. Miljön kring Vårby källa bevaras liksom industribyggnaden Cigarren, där delar av den tidigare exteriören ska återskapas. Att bevara och återskapa kulturhistoriska värden är positivt. Samtidigt finns också möjlighet att ytterligare utveckla värdena på ett sätt som stärker platsens identitet. Det kan till exempel göras genom temalekplatser som knyter an till platsens historia. Kanske kan även miljön kring Vårby källa utvecklas och få en mer publik funktion, exempelvis med någon typ av café- eller museiverksamhet.

Närheten till vatten och grönska är de kvaliteter som Vårbyborna själva lyfter fram som Vårbys främsta tillgångar. Med Vårby Udde utvecklas en marin stadsdel som sätter de blå och gröna värdena i fokus.

Att Vårby Udde byggs på redan exploaterad mark innebär att befintlig grönska kan bevaras. Samtidigt tillkommer bebyggelse som bidrar till att dämpa trafikbullret från motorvägen och gör det möjligt att skapa lugna gröna oaser i stadsmiljön. Med trädplanteringar i gaturummen och gröna tak beräknas grönytan inom planområdet dessutom öka med cirka sju procent.

Strandpromenaden utvecklas och förlängs, vilket tillgängliggör strandlinjen och stärker den gröna kopplingen mellan Gömmarens naturreservat och Sät-raskogen. Det innebär att Vårbyborna kan komma närmare vattnet och röra sig i obrutna gröna stråk som leder vidare ut i naturen. Det är kvaliteter som både är identitetsstärkande och positiva ur ett bredare barnperspektiv.

SAMMANHÅLLEN STAD

Bedömningen är att utbyggnaden av Vårby Udde kommer att göra Vårby till en mer sammanhållen stadsdel. Det innebär i sin tur att fler platser och kvaliteter i närmiljön tillgängliggörs för barn och unga i Vårby. Idag är kopplingen till Masmo relativt svag, inte minst eftersom många upplever gång- och cykeltunneln under E4/E20 som otrygg. Med utvecklingen av Vårby Udde tillkommer ny bebyggelse som skapar liv och rörelse på det nya entrétorget vi tunnelns mynning och bidrar till ökad trygghet. Vidare kommer även själva tunneln att få en ny utformning, som sannolikt kan öka tryggheten ytterligare. På så sätt stärks kopplingen till tunnelbanan i Masmo, liksom den tillkommande Spårväg Syd. Därmed knyts både Vårby Udde och Vårby som helhet närmare sin omvärld.

Vårby allé är i dagsläget en viktig länk mellan Vårby gård och Masmo, som kommer att stärkas och bli än viktigare. Idag är gatan främst utformad som en transportled med biltrafiken i fokus. Med utbyggnaden av Vårby Udde omvandlas Vårby allé till en stadsgata med stärkta vistelsevärden och ökad säkerhet för fotgängare och cyklister. Istället för att löpa runt Vårby udde dras allén igenom området, vilket ytterli-

gare stärker gatans sammanbindande effekt. Längst med Vårby allé går ett cykelstråk som ansluter till det regionala cykelnätet i Masmo och binder samman Vårby med övriga Huddinge och Stockholm. Även strandpromenaden är en viktig förbindelse för fotgängare mellan Vårbys olika delar, som kommer att utvecklas och förlängas.

Inom planområdet ryms också en skola där Internationella Engelska skolan planerar att flytta in. Med det strategiska läget mitt emellan Vårby gård och Masmo har skolan goda möjligheter att locka barn från olika delar av Vårby och kan därmed komma att fungera som en integrerande kraft i lokalsamhället. Internationella Engelska skolan är dessutom en skola med högt söktryck som lockar elever från hela Stockholmsområdet. Det kan i sin tur skapa möten och göra Vårby till en målpunkt för barn och unga från olika delar av staden.

Samtidigt finns också en risk för att Vårby Udde kommer att upplevas som en isolerad enklav i stadsdelen. Nyproducerade bostäder är relativt kostsamma och bostäderna på Vårby Udde riskerar därmed att bli allt för dyra för många av dagens Vårbybor. Till sammans med det attraktiva läget vid vattnet kan prisbilden göra att området uppfattas som "finare" än övriga Vårby, med mentala barriärer och en förstärkt segregation inom stadsdelen som följd. Därför blir det viktigt att tillföra attraktiva målpunkter liksom att utforma inkluderande offentliga rum med en normmedveten gestaltning. På så sätt främjas rörelser och så kallad "samspelsintegration" mellan Vårbys olika delområden.

SAMSPEL, LEK & LÄRANDE

Bedömningen är att utvecklingen av Vårby Udde kommer att skapa fler möjligheter till samspel, lek och lärande i Vårby, främst genom att flera mötesplatser tillkommer. Hit hör till exempel strandpromenaden med olika lek- och aktivitetsytor, naturparken på kullen, skolan, idrottshallen, det nya torget och det eventuella biblioteket. Därtill kommer ny bebyggelse med utrymme för verksamhetslokaler i bottenvåningarna. Det skapar i sin tur potential för ett större utbud av restauranger, caféer och mindre butiker som kan fungera som mötesplatser. Läget mitt emellan Vårby gård och Masmo underlättar också möten mellan människor från olika delar av Vårby.

Att både skolan och två av de planerade förskolor-

na får direkt tillgång till naturmark är också positivt och skapar goda möjligheter att arbeta med naturpedagogik. Forskning visar dessutom att lek i naturlig miljö tenderar att vara mer jämställd. Det innebär att leken blir mindre könsstereotyp och i större utsträckning sker i könsblandade grupper. Även den kulturhistoriska miljön vid Vårby källa och andra lämningar i närområdet har pedagogiska värden, som kan nyttjas av förskolor och skolor i stadsdelen. Det är värden som med fördel kan förstärkas genom de offentliga rummens gestaltning, särskilt på platser för barn och unga.

VARDAGSLIV

Med utvecklingen av Vårby Udde tillförs flera funktioner som kan underlätta vardagen och öka livskvaliteten för Vårbybor i alla åldrar. I området planeras för en skola och fyra förskolor i väl valda lägen, en ny idrottshall, eventuellt ett bibliotek, öppen förskola och/eller fritidsgård och flera andra platser för lek, idrott och rekreation. Samtidigt tillkommer ny bebyggelse med verksamhetslokaler i bottenplan som möjliggör ett större lokalt serviceutbud, vilket efterfrågas av både barn och vuxna.

En av Vårbys främsta tillgångar är närheten till grönska och vatten. Med strandpromenaden tillgängliggörs strandlinjen. Här skapas en yta med höga vistelsevärden som gör det enklare att vistas och röra sig längs med vattnet. Idag utgör E4/E20 en fysisk barriär i stadsdelen som skär av Gömmarens naturreservat från bebyggelsen. Samtidigt finns också mentala barriärer som innebär att många Vårbybor uppfattar "vild" och icke planlagd naturmiljö som skrämmande. Därför behövs inbjudande entréer med mjuka övergångar mellan det planlagda och det naturliga, som sänker trösklarna och lockar människor att röra sig vidare ut i naturen. Inom ramen för Vårby utvecklingsplan planeras för en ekodukt eller liknande grön passage under E4/E20 strax utanför planområdet invid Vårby källa. Det skapar stora möjligheter att utveckla området kring källan som en entré till Gömmaren.

Strandpromenaden är en viktig plats där höga lekvärden liksom andra rekreativa och sociala värden kan skapas. Längs med stora delar av stråket saknas dock intilliggande bebyggelse, vilket ger få ögon på platsen och kan bidra till otrygghet kvälls- och nattetid. Ytterligare en plats där trygghet blir en nyckelfråga är gång- och cykeltunneln under E4/E20 som leder vidare mot Masmo.

Med utvecklingen av Vårby Udde tillkommer cirka 2000 nya bostäder i ett sjönära läge med tillgång till både tunnelbana, bussar och tillkommande spårtrafik inom gångavstånd. Cirka en tredjedel av bostäderna kommer att vara bostadsrätter och resterande hyreslägenheter. Tillskottet av bostäder innebär å ena sidan en värdefull möjlighet att tillföra större lägenheter och minska trångboddheten i Vårby. Å andra sidan finns en uppenbar risk för att de nya bostäderna blir för dyra för många av dagens Vårbybor.

I storgårdsgårdskvarteren delar bostäderna innergård med förskolor, vilket gör att den yta som kan nyttjas av boende dagtid är mycket begränsad. Därtill finns vissa gårdar i området som är relativt små och kommer att kompletteras med takterrasser. På så vis tillförs vistelseytor som kan ha höga rekreativa och sociala värden. Däremot är takterrasser ofta dåligt lämpade för lek. Närheten till parker och stora naturområden kompenserar delvis för begränsade gårdsytor men kan aldrig ersätta en grön och rymlig bostadsgård, som är särskilt viktig för de allra yngsta barnen.

HÄLSA OCH SÄKERHET

Bedömningen är att Vårby Udde kommer att bli en både säker och hälsofrämjande miljö för barn, som bidrar till Vårby som helhet på ett positivt sätt. Naturen är nära och tillgången till gröna friytor liksom andra platser för rekreation, lek, idrott och fysisk aktivitet i stadsmiljön är god. Utöver olika lek- och aktivitetsytor tillkommer även attraktiva rörelsestråk som lämpar sig för både promenader och motion, till exempel strandpromenaden.

Biltrafik är tillåten men flödena kommer att vara låga och hastigheten begränsad inom området. Samtidigt utformas gatustrukturen för att underlätta rörelse till fots och med cykel. Det centrala torget blir delvis ett gångfartsområde där biltrafik och människor ska samsas i ett "shared space". Det innebär att bilvägar kommer att korsa torget i vissa punkter men att miljön planeras för den gående människan med möblering, grönska och serveringar. Det är en miljö som fungerar bra för vuxna men som inte är helt säker för ett barn under 12 år. Sett från ett barnperspektiv är torgets utformning med andra ord inte optimal. Dock kommer Vårby Udde att ha gott om andra platser som är bättre lämpade för barn.

Skolgården beräknas få 23 kvm per barn medan för-

skolorna får 30 kvm per barn. Det når inte upp till Boverkets rekommendationer om 30 respektive 40 kv per barn för skola och förskola men får ändå betraktas som ganska rymligt i dagens täta stadsmiljöer. Därtill finns närheten till stora naturområden, park och andra friytor.

Tillgången till naturmark och den kuperade terrängen på de förskolegårdar som vetter mot kullen är både en tillgång och en utmaning. Å ena sidan är naturmark med levande material och nivåskillnader positivt sett från ett barnperspektiv. Flyttbara och taktila material främjar barns kreativitet och upptäckarglädje medan bergknallar, stockar och stenar bidrar till motorisk utveckling. Å andra sidan kan stora nivåskillnader göra gården svår att överblicka och skapa svårigheter med trygghet och säkerhet. Det är svårigheter som sannolikt kan hanteras men som ställer stora krav på gestaltningen av gårdsmiljön.

Ytterligare en utmaning handlar om närheten till motorvägen, som både genererar trafikbuller och luftföroreningar. Även om godkända nivåer för buller och partiklar kan uppnås såväl på förskolegårdar som i anslutning till bostäder blir ljud- och luftförhållandena inte optimala, särskilt inte sett från ett barnperspektiv. Därtill kommer vissa bostadsgårdar helt att sakna solljus.

Avslutande rekommendationer

I detta avsnitt lämnas ett antal rekommendationer för den fortsatta planeringen av Vårby Udde. Vissa rekommendationer kan tas om hand i detaljplaneskedet, andra längre fram i processen i samband med gestaltningen av specifika platser.

- För att skapa rörelser till området och främja så kallad samspelsintegration mellan boende i olika delar av Vårby är det viktigt att tillföra attraktiva målpunkter med aktiviteter som är gratis och öppna för alla. Tillför i första hand sådant som saknas i Vårby i övrigt, till exempel ytor för basket. Eller varför inte tillmötesgå barnens önskemål om en "cykelpark" där man kan trixa med sin cykel eller åka kickbike. Till skillnad från till exempel skate används cykel i ungefär samma utsträckning av både pojkar och flickor.
- Skapa mötesplatser där olika åldersgrupper kan mötas, till exempel genom att placera grillplatser och sittmöbler i anslutning till lek- och aktivitetsytor av olika slag. Utforma lekplatser och andra aktivitetsytor för barn i olika åldrar, även för de något äldre.
- Fysisk aktivitet och rörelse för hela familjen kan främjas genom att utegym och lekredskap placeras nära varandra eller genom att utegymmen också får lekfulla träningsredskap för barn.
- Fundera på hur utvecklingen av Vårby Udde kan bidra till att förstärka Vårbybadet. Ett exempel är att de byggnader som ligger närmast badet får verksamhetslokaler i bottenplan som kan rymma restaurang, café, glassbar eller liknande.
- För att de offentliga rummen ska bli trygga och inkluderande är det viktigt med en normmedveten gestaltning. Det kan till exempel handla om en variation av ytor med olika exponeringsgrad (on-stage, off-stage, back-stage), intim skala, konkurrensfria zoner på lek- och aktivitetsytor, väderskydd, närhet till toaletter, tillgång till dricksvatten och sköna sittplatser för samvaro i olika gruppkonstellationer. Andra aspekter som gör att människor knyter an och gör en plats till sin handlar om karaktärsstark gestaltning och möjligheter för brukarna att själva sätta sin prägel på miljön.
- Komplettera de offentliga rummen med icke-kommersiella mötesplatser inomhus, till exempel öppen förskola, bibliotek eller fritidsgård liksom gemensamhetslokaler av olika slag.
- Skapa utrymme för vinterbetonade aktiviteter, till exempel skridsko eller pulkaåkning. Satsa på multifunktionella platser som ändrar karaktär och funktion efter säsong, till exempel en fontän eller plaskdamm som blir en liten skridskobana på vintern.
- Komplettera bostadsgårdarna med gröna takterrasser, särskilt de mindre gårdarna. Prioritera däremot barns lek på gårdarna och lyft upp andra funktioner på taken. Sett från ett barnperspektiv kan det även vara motiverat att undvika stora privata uteplatser, till förmån för större gemensamma ytor där barn kan mötas och leka med varandra.
- Utforma gårdar med hög detaljeringsgrad i barns ögonhöjd och slitstarka material som tål lek. Tillför så mycket grönska som möjligt, gärna med plats för odling, ätbara växter och bär. Undvik gårdar som är helt underbyggda av garage, för att möjliggöra ytor med tillräcklig jordmån för träd. Tillför lekvärden som lekredskap, klätterskulpturer eller andra inslag som uppmuntrar till lek och rörelse, till exempel en mur att balansera på, stepping stones att hoppa på eller en slänt där man kan åka stjärtlapp på vintern. Placera lekredskap eller andra lekfulla element utifrån tillgången till sol och skugga.
- Lyft fram och utveckla platsens kulturhistoriska värden, exempelvis genom temalekplatser, offentlig konst eller informationsskyltar i stadsmiljön. Utveckla Vårby källa, kanske med en publik

Temalekplats i Vårby Gård med titeln "Resan är målet". Bilden är från Huddinge kommuns hemsida.

funktion som ett café eller litet museum.

- Utveckla området kring Vårby källa till en inbjudande entré till Gömmaren med koppling till den planerade ekodukten över motorvägen. Arbeta med mjuka övergångar mellan planlagd och vild naturmiljö.
- Utforma skolgård och förskolegårdar så att de kan nyttjas av allmänheten efter stängning.
- Studera hur gång- och cykeltunneln under E4/

E20 utformas för att upplevas som trygg alla tider på dygnet.

- Fundera även på hur strandpromenaden kan befolkas och få fler ögon på platsen under kvälls- och nattetid.
- Fundera på hur torget blir en så säker miljö som möjligt för barn under 12 år. Placera eventuella lekredskap eller andra funktioner som kan locka barn med gott avstånd till de partier som kommer att få gångfartstrafik.

